

Selkokielen strategia 2014–2018

Selkokielineen versio

Selkokielen strategia, selkokielineen versio 2014
Selkokeskus, Kehitysvammaliitto ry
selkokeskus@kvl.fi
www.selkokeskus.fi
Hannu Virtanen, Leealaura Leskelä ja
Kehitysvammaliitto 2014
Mukautus selkokielelle: Pertti Rajala

Alkusanat

Selkokielen strategian tavoitteena on turvata selkokieltä tarvitsevien ihmisten oikeus saada tietoa ja kielellistä tukea.

Selkokieli tarkoittaa helposti ymmärrettävää kieltä. Se on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea tai ymmärtää yleiskieltä. Sitä tarvitsevat esimerkiksi monet kehitysvammaiset, maahanmuuttajat ja muistisairaavat henkilöt sekä monet ikäihmiset.

Selkokieli on vielä ymmärrettävämpää kuin hyvä ja selkeä yleiskieli. Arvellaan, että Suomessa on noin puoli miljoonaa henkilöä, jotka hyötyvät selkokielestä. Se tarkoittaa noin 10 % kaikista suomalaisista. Selkokielen tarve on Suomessa kasvanut viime vuosina huomattavasti.

Selkokieleen viitataan nykyisin usein myös sanalla *selkosuomi*.

Selkokeskuksen tehtävänä on kehittää selkosuomea ja edistää sen käyttöä Suomessa. Selkoaineistot tunnistaa selkologosta, joka on selkoaineistojen laadun tae. Selkologon myöntää Selkokeskus. Logo on ilmainen, ja sitä voivat hakea kaikki, jotka Suomessa tuottavat selkoaineistoja.

Tällä hetkellä Suomessa on vasta muutamia tahoja, joiden päätehtävänä on edistää selkokieltä tai tuottaa selkoaineistoja. Nämä tahot ovat Selkokeskus, joka koordinoi selkotoimintaa Suomessa, Yle uutiset selkosuomeksi sekä selkokielineen aikakauslehti Leija. Suomessa tuotetaan selkoaineistoja myös ruotsiksi. Niitä tuottaa Suomessa LL-Center.

Tässä strategiassa esitetään ne toimenpiteet, joiden avulla selkokieltä ja selkoaineistoja kehitetään Suomessa seuraavien neljän vuoden aikana eli vuoteen 2018 asti. Strategia hyväksyttiin Selkokeskuksen neuvottelukunnan kokouksessa 21.11.2013.

Tämä on selkokielen strategian selkokielineen versio.

Selkokielen strategian päätavoitteet

Selkokielen strategia vuosille 2014–2018 sisältää 34 toimenpide-ehdotusta.

Niiden tavoitteena on edistää selkokielen käyttöä Suomessa.

Seuraavat viisi ehdotusta ovat strategian päätavoitteet:

Selkokielen teorian kehittäminen ja selko-ohjeistukset

Selkokielen kirjoittamiseen liittyviä ohjeita täytyy kehittää.

Ohjeitten on oltava kaikkien saatavilla ilmaiseksi internetissä.

Viranomaisten vastuu selkokielisten aineistojen tuottamisessa

Viranomaisten täytyy ottaa vastuu selkokielistä tiedottamisesta sekä suomeksi että ruotsiksi.

Esimerkiksi kuntien on käytettävä myös selkokieltä tiedotuksessaan.

Lisää selvityksiä selkokielen tarpeesta eri hallinnonaloilla

Viranomaisten täytyy tehdä selvityksiä siitä, millaista selkokielistä viestintää tarvitaan.

Vastuu selkokoulutusten järjestämisestä

Selkokeskus selvittää, voiko joku koulutuskeskus tai täydennyskoulutusta tarjoava taho ottaa vastuun selkokoulutusten järjestämisestä tulevaisuudessa.

Selkokielisten tiedonvälityksen turvaaminen

Selkokielisten tiedonvälityksen toimintamahdollisuudet ja kehittäminen on turvattava.

Tämän edellytyksenä on, että Selkosanomien ja ruotsinkielisen LL-Bladet -lehden, Yle Uutiset selkosuomeksi sekä aikakauslehti Leijan toiminta jatkuu vähintään samalla tavalla kuin vuonna 2014.

Selkokielen edistämisen tavoitteet vuosille 2014–2018

Seuraavassa esitellään ne tavoitteet ja toimenpiteet, joiden avulla edistetään selkokielen käyttöä Suomessa.

Toimenpiteet koskevat useita eri tahoja:

Selkokeskusta ja muita selkotoimijoita, viranomaisia, oppilaitoksia, järjestöjä ja yrityksiä.

Kaikkia toimenpiteitä yhdistää pyrkimys varmistaa selkokieltä tarvitsevien henkilöiden mahdollisuus saada tietoa ymmärrettävällä kielellä.

Näin voidaan lisätä heidän edellytyksiään osallistua tasavertaisesti yhteiskunnan toimintaan.

Tiedonvälitys ja tiedotusvälineet

Tällä hetkellä selkokielistä ajankohtaistietoa tarjoaa Suomessa Yle Uutiset selkosuomeksi ja Selkosanomat sekä sen ruotsinkielinen sisarlehti LL-Bladet.

Ruotsinkielistä päivittäistä selkouutislähetystä ei ole.

Leija on ainoa Suomessa ilmestyvä selkokieline aikakauslehti.

Televisioututisia selkokieltä tarvitseville ihmisille ei ole.

Ehdotetut toimenpiteet:

- 1. Järjestöjen, jotka työskentelevät selkokieltä tarvitsevien ihmisten kanssa, on alettava tuottaa säännöllisesti selkokielistä tiedotusaineistoja tai uutiskirjeitä toiminnastaan, julkaisuistaan ja tapahtumistaan.**
- 2. Selkokieline tiedonvälityksen toimintamahdollisuudet ja kehittäminen on turvattava. Selkokielistä tiedonvälitystä tarjoavan median toiminnan täytyy jatkua vähintään samalla tavalla kuin vuonna 2014. Selkokieline media tarkoittaa Selkosanomian ja sen ruotsinkielistä sisarlehteä LL-Bladet, Yle Uutiset Selkosuomeksi -radiolähetystä sekä aikakauslehti Leijaa.**
- 3. Selkokeskuksen on jatkettava Yleisradion kanssa keskustelua selkokieline ajankohtaisohjelman tai uutislähdetyksen perustamisesta televisioon.**
- 4. Selkokielisten tiedotusvälineiden yhteistyötä täytyy tiivistää.**

5. **Selkokielisessä ajankohtaistiedottamisessa täytyy seurata tekniikan kehittymistä ja uusia tuotantomahdollisuuksia.**

Selkokieli julkisissa palveluissa ja viranomaisten tiedotuksessa

Viranomaisella on velvollisuus tiedottaa, neuvoa ja opastaa. Tiedottamisessa viranomaisten on myös käytettävä selkeää ja ymmärrettävää kieltä.

Kunnat järjestävät suuren osan palveluista, joita asukkaat tarvitsevat arjessaan. Selkokieltä tarvitseville ihmisille on oltava tarjolla perustietoa kaikista kunnan palveluista.

Ehdotetut toimenpiteet:

6. **Valtion ja kuntien työntekijöiden tietoja selkokielen mahdollisuuksista sekä selkokieltä tarvitsevista ihmisistä täytyy lisätä.**
7. **Viranomaisten täytyy tehdä selvityksiä selkokielen tarpeesta.**
8. **Viranomaisten tulee ottaa vastuu selkokielisestä tiedottamisesta sekä suomeksi että ruotsiksi. Esimerkiksi kuntien on otettava selkokieli osaksi omaa viestintäänsä.**
9. **Eri viranomaisten tulee varata talousarvioissaan riittävästi rahaa selkoviestintää varten. On myös varauduttava siihen, että työntekijät voivat tarvita koulutusta selkokielestä ja selkoaineistojen tekemisestä.**
10. **Viranomaisten on perustettava lisää saavutettavia selkoverkkosivuja.**
11. **Myös yritysten kannattaa huomioida selkokieltä tarvitsevat asiakkaat tiedotuksessaan ja palveluissaan. Esimerkiksi pankit, suuret kauppaketjut, posti- ja puhelinyritykset sekä vakuutus- ja eläkeyhtiöt hyötyvät selkokielisestä tiedottamisesta. Selkokielen avulla ne voivat myös tavoittaa asiakkaansa entistä paremmin.**
12. **Papunet -verkkopalvelun toimintamahdollisuudet neuvoa muita toimijoita saavutettavien selkoverkkosivujen tekemisessä on turvattava.**

Selkokirjat ja kulttuuripalvelujen saavutettavuus

Selkokirjallisuuden julkaiseminen on Suomessa edelleen tukien varassa. Selkokirjoja kustantavat Suomessa pääasiassa pienet kustantamot. Edes opetus- ja kulttuuriministeriön selkokirjallisuuden valtiontuki ei ole houkutellut suurempaa joukkoa kustantajia julkaisemaan selkokirjallisuutta.

Ruotsissa on kehitetty lukutukimallia. Lukutuet ovat henkilöitä, jotka työskentelevät vanhus- tai kehitysvammahuollossa. Heidän työhönsä kuuluu lukea ja auttaa lukemisessa asiakkaitaan. Suomessa lukutukitoiminta on vasta alkamassa.

Kirjastot voivat vaikuttaa suuresti selkokirjojen saatavuuteen ja tunnettuuteen. Osa kirjastoista on ottanut selkokirjallisuuden edistämisen erityiseksi tehtäväkseen.

Erityisryhmillä on edelleen melko kapeat mahdollisuudet osallistua kulttuuritapahtumiin. Myös taloudelliset ja asenteelliset esteet vähentävät monien selkokieltä tarvitsevien kulttuuritoimintaa.

Ehdotetut toimenpiteet

- 13. Selkokirjallisuuden valtiontuki on nostettava Suomessa 100 000 euroon vuodessa. Lisäksi selkokirjallisuudesta tiedottamiseen, selkokirjojen tekijöiden neuvontaan ja valtiontuen hallinnointiin on osoitettava vuosittain 25 000 euroa.**
- 14. On tutkittava, voidaanko selkologojärjestelmää uudistaa siten, että myös oppimateriaalit voivat jatkossa hakea selkologiaa.**
- 15. Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa täytyy aloittaa keskustelu siitä, miten kirjastoille voitaisiin myöntää enemmän rahaa selkokirjojen ostamista varten.**
- 16. Celia-kirjaston Kirjasto kaikille -hankkeen kaltaisilla kampanjoilla voidaan lisätä kirjastojen tietoisuutta asiakkaista, joilla on lukemisen esteitä. Tarvetta on myös laajemmalle kirjastokampanjalle.**
- 17. Pienten, erikoistuneiden kustantamoiden mahdollisuuksia julkaista selkokirjallisuutta tulee tukea. Myös suurten kustantamoiden tulee ottaa ohjelmaansa**

selkokirjojen julkaiseminen.

18. Uudet selkokirjallisuuden julkaisumuodot, kuten verkkokirjat ja selko-e-kirjat tarvitsevat omat selkojulkaisun periaatteensa.
19. Ruotsin lukutukimallin saaminen ja vakiinnuttaminen Suomeen on tärkeää.
20. Kulttuuritapahtumista on tuotettava selkokielistä aineistoa.
21. Suurien valtakunnallisten kulttuuritoimijoiden (esimerkiksi valtion taidemuseot) on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan selkokielellä.
22. Kulttuuritapahtumien ja -tilojen on kiinnitettävä huomiota myös selkokieleen opastusten, näyttelytekstien ja oheismateriaalien tuotannossa.

Selkokielen kehittäminen ja tutkimus

Tutkimustietoa selkokielestä on sekä Suomessa että kansainvälisesti hyvin vähän.

On selvää, että selkokielestä, sen käytöstä ja sovelluksista sekä käyttäjäryhmistä tarvitaan lisää tutkimustietoa.

Ehdotetut toimenpiteet

23. Selkokielen kirjoittamiseen liittyviä ohjeita täytyy kehittää. Ohjeiden on oltava kaikkien saatavilla ilmaiseksi internetissä.
24. Selkokeskuksen täytyy tarjota tutkijoille tutkimusaiheita.
25. Opiskelijoiden opinto-ohjauksessa täytyy nostaa esille selkokielen tutkimuksen tarvetta.
26. Kotimaisten kielten keskuksen ja Selkokeskuksen yhteistyötä on entisestään tiivistettävä, jotta kielentutkimuksen uusimmat tulokset voidaan hyödyntää myös selkokielen kehittämisessä.

Selkokoulutukset, neuvonta, tekstien selkokielistys ja selkologo

Selkokeskuksen perustehtäviin kuuluu neuvoa ja opastaa kaikkia, jotka ovat kiinnostuneita selkosuomesta, sen kohderyhmistä ja sovelluksista.

Ehdotetut toimenpiteet:

- 27. Selkokeskus selvittää eri koulutuskeskusten mahdollisuudet ottaa päävastuu selkokoulutusten järjestämisestä tulevaisuudessa.**
- 28. Selkokeskus tarjoaa jatkossakin selkokieleen liittyviä ilmaisia palveluita, esimerkiksi neuvontaa ja selkologotarkistuksen. Selkokeskus tarjoaa myös selkokielistyspalveluita.**
- 29. Selkologojärjestelmä säilyy ilmaisena, jotta kuka vain voi hakea selkologoa julkaisulleen.**
- 30. LL-Center tarjoaa jatkossakin selkoruotsiin liittyviä palveluita.**
- 31. LL-Center jatkaa yhteistyötä Selkokeskuksen kanssa ruotsinkielisten selkoaineistojen logotarkistusten osalta.**

Selkokieli eri ammattiryhmien koulutuksessa

Selkokieltä tarvitsevien ihmisten parissa työskentelee paljon eri alojen ammattilaisia, esimerkiksi opettajia, hoitajia, ohjaajia ja tulkkeja. Etenkin sosiaali- ja terveysalalla, kasvatusalalla sekä viestinnässä työskentelee henkilöitä, joiden työssä on erittäin tärkeää tietää selkokielestä ja tuntea selkoaineistoja.

Ehdotetut toimenpiteet:

- 32. Selkokieleen liittyvää koulutusta on oltava saatavilla kaikkialla Suomessa. Esimerkiksi erityisopettajat, lähihoitajat ja muut työntekijät vammais- ja vanhusalalla sekä maahanmuuttajatyötä tekevät henkilöt tarvitsevat selkokieltä työssään. Myös näiden alojen täydennyskoulutukseen**

on saatava selkokielen opintoja.

- 33. Selkokieleen täytyy olla mahdollisuus perehtyä opinnoissa myös niillä aloilla, joilla palvellaan laajasti kaikkia kansalaisia. Näitä ammatteja ovat esimerkiksi sairaanhoitajat, lääkärit ja muut terveydenhoidon ammattilaiset sekä muun muassa poliisi.**

- 34. Myös tiedottajilla ja toimittajilla täytyy olla mahdollisuus perehtyä selkokieleen opinnoissaan.**

Strategian toteutumisen seuranta

Selkokeskus seuraa strategian toimenpide-ehdotusten toteutumista vuosittain.

Seurannasta raportoidaan Selkokeskuksen neuvottelukunnalle joka vuoden viimeisessä kokouksessa.

Strategia päivitetään vuoden 2016 aikana.